

crkva u svijetu

POGLEDI

BLAŽENA MARIJA DJEVICA U OTAJSTVU KRISTA (LG VIII)¹

Ljudevit Rupčić

Predsaborska je teologija bila zapala u kontroverziju. Njom se nastojalo što više uočiti, pa i stvoriti, razlikā između katolika i protestanata. Uz to je imala više posla s papinskim enciklikama i ostalim dokumentima crkvenog Učiteljstva nego sa Sv. pismom. Njegovo zanemarivanje i eklektički izbor mjestā koja su povoljna, a odbacivanje nepovoljnih, sve je više izručivalo mariologiju mašti. Kao takva bila je osuđena na neplodnost pa je, unatoč golemom pisanom materijalu u posljednjih sto godina, ostala nerazvijena i nesposobna odgovoriti modernom čovjeku na pitanje spasenja. Osim toga, mariologija je donekle gubila vezu s kristologijom i pneumatologijom, te je tim sve više ostajala bez korijena. Osamostaljivanje mariologije vodilo je izobličenju Marije i zamračivanju njezine uloge u spasenju. Marija je prikazivana gotovo kao bog. Napredak kristologije i pneumatologije mogao je pomoći mariologiji da ne ode u diverziju.

Tek je dublje poniranje u Sv. pismo i dokazivanje njim otvorilo novu perspektivu mariologiji i istodobno počelo stvarati prijatniju atmosferu između katolika s jedne strane i pravoslavnih i protestanata s druge strane.

Sabor je napravio velik preokret. Usmjerivši mariologiju k njezinim izvorima, pristupio je Mariji biblijski, patristički, ekleziološki i ekumenski. To je mariologiji osiguralo čvrsto tlo pod nogama, jasnu orijentaciju i suvremenost. Na mariološki smjer o Mariji utjecala su dva čimbenika: govoriti o Mariji s pastoralnog stajališta, i to samo ono što

¹ *Acta synodalia sacrosancti concilii oecumenici Vaticani II, Lumen gentium; unaprijed LG.*

je sigurno na osnovi Sv. pisma i najstarije crkvene Predaje, i kloniti se svega što bi ugrozilo ekumenizam.²

Biblijska osnova saborske mariologije

Povratak k izvorima, načelo koje je iznio Sabor, vrlo je plodno i za mariologiju. Njim se dolazi u dodir sa zaboravljenim i neotkrivenim vrijednostima Sv. pisma. Posebno su za mariologiju bogata prva dva poglavlja Lukina evanđelja i Ivanovo evanđelje. Sabor je prihvatio biblijski jezik i biblijske pojmove u govoru o Mariji. Govoreći u VIII. poglavlju spomenute Konstitucije o Mariji donosi 19 biblijskih citata o njoj, a samo u odsjeku o Marijinoj službi u ekonomiji spasenja (55—59) 17. Zahvaljujući načelu »Natrag k izvorima« pomalo su integrirani zaboravljeni tekstovi o Mariji. Zasluga je Sabora da je sve dijelove Pisma koji se odnose na Mariju integrirao u mariologiju. Time nije samo omogućio bolju spoznaju o Mariji i bolju mariologiju, nego je također vratio vjeru u Pisma, koju je, s obzirom na protestantsko mišljenje, dotadašnja teologija umanjivala i ugrožavala. Sabor navodi i manje simpatičan tekst o Mariji Lk 2, 41—51 u kojemu stoji: »A oni ne razumješe riječi koju im bijaše rekao«. Osim toga Sabor podsjeća na »antimariološke« tekstove Sv. pisma koje je Isus izrekao za vrijeme svoga vidljivog boravka na zemlji (Lk 2, 19 i 51): »Tko je moja majka i tko su moja braća? ... Tko volju Božju vrši, taj mi je brat, i sestra, i majka« (Mk 3, 33—35; usp Mt 12, 46—50; Lk 8, 19—21) i »Blago onima koji riječ Božju slušaju i vrše« (Lk 1, 28). Te riječi Sabor doduše ne donosi doslovno, ali se jasno vidi da njima želi potvrditi da kraljevstvo Božje nadilazi obzire i veze tijela i krvi i da je Marija vjernica koja je u vjeri napredovala. One ne umanjuju Marijine časti, dostojanstva i uloge, nego, naprotiv, ističu njezinu pravu veličinu. Ona nije toliko velika što je tjelesna majka Isusu, nego što je riječ Božju čula i izvršila (usp. Lk 11., 27). Njoj je blago što je vjerovala Gospodinu (usp. Lk 1, 45), kako joj to i Elizabeta kaže. »Marija je čuvala sve te riječi i djela u svom srcu i uspoređivala ih« (Lk 2, 19). Iako Marija nije razumjela odmah sve riječi Božje (usp. Lk 2, 51), ona ih je čuvala. To je stav vjere i pune vjernosti Bogu. S njim je Marija postala tip svih koji vjeruju, jer to su oni koji riječ Božju slušaju i čuvaju.

Isticanjem Marijine vjere Sabor je donekle oživio zaboravljenu nauku Otaca da je Marija vjerom začela Krista. Sabor kaže: »Marija je ... Riječ Božju srcem i tijelom začela.«³ »Tako Marija ... pristajući uz Riječ Božju postala je Majkom Isusovom.«⁴ »Vjerujući ... samog je Sina Očeva rodila na zemlji.«⁵ »Riječju Božjom vjerno primljenom i sama postaje Majkom.«⁶ Pismo i Oci ističu da je Marija postala Majkom Isu-

² René Laurentin, *Mutter Jesu Mutter der Menschen* (izvorno *La Vierge au Concile*), Limburg, 1967, 66—92; R. Brajčić, *Blažena Marija Djevica i Bogorodica u otajstvu Krista i Crkve* (u kolektivnom djelu: *Dogmatska Konstitucija o rkvi-Lumen gentium*, 2), Zagreb, 1981, 802—815.

³ LG, n. 53.

⁴ LG, n. 56.

⁵ LG, n. 63.

⁶ LG, n. 64.

sovom na prvome mjestu vjerom, a tek onda tijelom. Uzvišenost Marijina božanskog majčinstva stoji u vjeri i poslušnosti Riječi Božjoj. Sabor je tim riječima otvorio vrata ekumenizma i ujedno uravnotežio i promakao mariologiju, u kojoj se prije jednostrano isticalo Marijino majčinstvo po krvi na račun majčinstva po vjeri. Nikakvo pretjerivanje nije istinito. Njime se ni u mariologiji ne čini nikakva usluga Mariji, ni pobožnosti prema njoj. Sabor je lojalno uzeo u obzir sve »nepovoljne« tekstone i stavio ih u ispravnu perspektivu, kako se zbog njihova zabacivanja ne bi argumentirano osporavao od strane protestanata katolički mariološki sustav.

Uzimajući u obzir cijelo Pismo, Stari i Novi zavjet, Sabor otkriva da se od njegova početka do kraja govori o Mariji i njezinoj službi Majke Boga i Spasitelja. Ona se već na početku pa dalje kroz Stari zavjet proročki nagoviješta. S napretkom povijesti i progresom objave ona je sve više očitavala svoje lice i svoju ulogu u otkupljenju ljudi, dok nije potpuno bljesnula u svemu svome sjaju i moći u Novom zavjetu (Mt 1, 22—23). Ona je najavljena i programirana kao u sjemenu. Novi je zavjet jasnijom i potpunijom objavom Marije bacio bolje svjetlo na Stari zavjet i tako omogućio da se identificira objava o Mariji i bolje upozna njezin lik.

Povijesna vjera naroda Božjega u Starom i Novom zavjetu, rastući više i više, u sebi prepoznaje svjesno identitet Marije kroz cijelu povijest objave. Progresivna objava i vjera, koja je odgovarajući povijesni odgovor na nju, »sve bliže iznose na vidjelo lik žene, Otkupiteljeve Majke«,⁷ kaže Sabor. To je tumačenje Sabora omogućeno novim pogledom na Sv. pismo, kakav je došao do izražaja u *Dei Verbum*. Nije dovoljno samo slovo; štoviše, nije dovoljno samo jedno svjedočanstvo koje je dano davno. Potrebno je cijelo Pismo. Potrebno je, dakle, uzeti u obzir progres i objave i spoznaje koji je pratila vjera naroda Božjega. Što je kazano na kraju osvjetljuje ono što je kazano na početku. Zato Sabor, govoreći o objavi Marije u Starom zavjetu, kaže: »Ti prvi dokumenti što ih u Crkvi čitamo i shvaćamo u svjetlu daljine i potpune objave jasnije malo po malo iznose na vidjelo lik žene, Otkupiteljeve Majke«.⁸

Proces razvoja, dubina i opseg spoznaje nisu dovršeni ni u Novom zavjetu. To se sve nastavlja u Crkvi pod djelovanjem Duha Svetoga. Zbog toga se Sabor u dokumentiranju Marije i njezine uloge i povezanosti s Kristom u spasavanju ljudi ne oslanja samo na Sv. pismo nego i na Oce kao svjedoke vjere, što je odgovor na akciju Duha Svetoga, koji uvodi Crkvu u svu istinu. Stupanj vjere Božjega naroda poslije završenog Pisma osvjetljuje sadržaj i vjeru naroda Božjega koji su u njemu sadržani. Prema tome, Sabor se s pravom obazire na Predaju Crkve u identificiranju Marije i njezine spasiteljske uloge; pri tome ima i ekumensku tendenciju, jer je tek pod utjecajem Duha Svetoga i znakova vremena dostupan dublji smisao i bogatiji sadržaj biblijske poruke o Mariji. Vjera je naroda Božjega način kako biblijski tekstovi dolaze do jasnoće. Ne znači da se u njih naknadno nešto unosi,

⁷ LG, n. 55.

⁸ LG, isto.

nego da iz njih samih nešto izrasta, i to ne kako mu drago nego na poticaj Duha Svetoga koji vodi Crkvu do pune istine.

Unatoč jasnoj biblijskoj orijentaciji mariologije Sabor nije kanio do kraja iscrpiti biblijski sadržaj. Od 17 navedenih biblijskih tekstova 14 ih proviđa s *usp. (-oredi)*. To dokazuje da mu je, istina, mnogo stalo da — za razliku od prijašnjih mariologija i crkvenih dokumenata o Mariji — svoj nauk utemelji na čvrstoći riječi Božje, ali isto tako da ne želi onemogućiti teološko istraživanje koje još nije došlo do potpune sigurnosti i jasnoće, niti zalaziti u teološke razmirice kako ne bi nanio štetu ekumenizmu. Sustežući se od suda u prijepornim pitanjima Sabor se pokazao otvorenim za ekumenizam i omogućio drugima da se lakše priključe ispitivanju Marije i njezina šovanja. Nadalje, Sabor nije htio govoriti o Mariji kakva je u sebi, o njezinoj veličini i bogatstvu njezina bića, nego o njezinoj ulozi u povijesti spasenja. Njega zanima otkupiteljski vid Marijina bogomajčinstva, tj. kako se ono ponaša u konkretnoj povijesnoj situaciji i procesu oslobođenja ljudi od grijeha i njihova konačnog spasena. Sabor je tako istakao samo jedan vid mariologije, koji druge niti isključuje niti zamračuje, nego ih obogaćuje i olakšava im pristup; svima im osigurava temelj i daje smjernicu. Nije dakle išao dalje nego je ostavio teolozima slobodu da svojim istraživanjem nastoje pospješiti zrelost drugih teoloških tvrdnja o Mariji. Samim novim usmjerenjem mariologije Sabor je učinio mnogo. Osloboodio je mariologiju od mariologa koji su Mariju izolirali od Krista i Crkve te je time ugrozili i izvrgli jednostranosti i krivotvorenju.

Karakteristično je da Sabor svoje izlaganje o Mariji počinje s biblijskim citatom, i to upravo s Gal 4, 4—5: »Kad se ispunilo vrijeme, posla Bog svoga Sina, rođena od žene... da primimo posinaštvo«. To je prvo svjedočanstvo o Mariji u Sv. pismu. Tekst je naoko vrlo skroman, ali je sadržajem vrlo bogat; dominira cijelim saborskim izlaganjem o Mariji; prava je sinteza cijele mariologije. Iz njega izlazi da je Krist po Mariji pravi čovjek, koji je ušao u ljudsku povijest, u jedan narod, nositelj Božjih obećanja. Ni Krist se, ni njegova povezanost s ljudima, ni spasenje ne mogu bez Marije shvatiti, niti se mogu od nje odijeliti, jer sve to — iako je Očeva milost — i u postojanju i u djelovanju ovisi o Mariji. Ona je rodila ne samo Krista čovjeka nego otkupitelja. Zato je njezino bogomajčinstvo otkupiteljsko. Iz toga proizlazi da je ne samo majka Otkupitelja nego i otkupljenih. Rađajući Glavu rađa i tijelo. Majka Glave Majka je i udova. Odatle naziv Mariji: Majka Božja i Majka ljudi, posebno vjernika. Marija je Majka Sinu Božjemu i Majka svoj Božjoj djeci, koja su mu pridodana kao njegovo tijelo. Istom vjekom kojom je rodila Sina Božjega rodila je i ljude. On je »Prvorodenac« (Lk 2, 7; Kol 1, 15. 18), iza kojeg slijedimo mi ostali, njegova braća i Marijina djeca. Mi smo djeca Božja ne samo po sudioništvu u bogosinovstvu Krista nego i po tom što se Marijino bogomajčinstvo odnosi i na nas. Što jesmo nismo samo po Kristu nego i po Mariji zajedno s Kristom. Po samoj činjenici da je ona rodila Božjeg Sina, utjelovljena u njezinu krilu, u određenoj, grešnoj ljudskoj situaciji i Sinovo utjelovljenje i Marijino bogomajčinstvo imaju spasiteljskootkupiteljski i crkveni značaj. Tako je otajstvo Krista i Marije ujedno otajstvo Crkve.

Krist svojim utjelovljenjem tvori Crkvu i ispunja je malo pomalo Božjim životom do njegove punine u eshatonu. A Marija sudjelujući u utjelovljenju Sina Božjega, sudjeluje i u prožimanju Crkve Božjim životom sve do njegove punine. Krist i Marija ostaju od početka do kraja združeni u utjelovljenju i otkupljenju ljudi u Crkvi. Povezanošću s Kristom Marija sudjeluje u borbi protiv grijeha i smrti, a tim i u pobjedi nad njima. Pobjednica grijeha i smrti ne može nikad biti njihova podložnica. U tom leži razlog Marijina bezgrešnog začeca. Povezanost s Kristom ostaje i poslije zemaljskog života, što je i potvrđeno dogom o Marijinu uznesenju na nebo. Sabor je mogao reći da je Marija »s obzirom na buduće zasluge svoga Sina otkupljena na najuzvišeniji način i s njim tijesno i nerazrješivo sjedinjena«. ⁹ Nije moguće govoriti o Kristu bez Marije, njegove Majke, a niti govoriti o Mariji bez Krista, njezina Sina. Ona je neodjeljiva od njega u Pismu, vjerovanju i liturgiji. Rađajući Sina Božjega, Spasitelja, s kojim je ušla u svijet stvaralačka snaga novog čovječanstva, Marija je postala izvor spasenja. Sve se uloge i zasluge njezine zasnivaju upravo na toj činjenici. To je nerazrušiv temelj zdrave mariologije na kojemu čvrsto stoje i organski se povezuju sve ostale istine o Mariji. Otac je nju kao svoju »premilu kćer« ¹⁰ prije svakog drugog stvora izabrao i preodredio da zajedno sa svojim Sinom bude uzrok spasenja. Zato je »premila«, ispred svih drugih, zato i »prvorodena«, kako je nazivaju Oci.

Pošto je Sabor u svjetlu i na temelju Gal 4, 4—5 iznio najosnovnije o Mariji, u daljnjem izlaganju ide u nužne pojedinosti koje se jednako oslanjaju na Sv. pismo, Stari i Novi zavjet. I kako cijelo Pismo govori o Kristu Spasitelju, tako govori i o Spasiteljevoj majci. U središtu Pisma stoje Krist i Marija, Sin i Majka. Drukčije ne može ni biti. Zajednička uloga i zajedničko djelovanje na spasenju povlače za sobom i zajednički spomen. Sabor uočava kako Pismo odmah od početka pa dalje sve jasnije ističe postojanje i ulogu Spasiteljeve majke. ¹¹ S obzirom na to donosi četiri biblijska teksta i njima riše lik i ulogu Majke u ostvarivanju spasenja. Pri tom ne ulazi u pojedinosti i u teološke diskusije. Unatoč tome Marijine su biblijske crte i uloga sugestivni. Ti tekstovi nisu po sebi dovoljno jasni, ali se Sabor oslanja na njihovo današnje čitanje i shvaćanje u Crkvi »u svjetlu daljnje i potpune Objave«. ¹² Povijest spasenja zapravo govori o zajedničkoj ulozi Krista i Marije. Stoga je nemoguće ostaviti Mariju, a govoriti o spasenju. Pod jasnijim svjetlom Novog zavjeta i Predaje prepoznaju se Marijin lik i uloga u obećanju spasenja prvim ljudima odmah na pragu njihove povijesti (Post 3, 15): »Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojega i roda njezina: on će ti satirati glavu, a ti ćeš mu vrebati petu!« Sabor je donio to svjedočanstvo o Mariji, unatoč njenoj nejasnoći, pa i sumnji nekih katoličkih egzegeta da se ono odnosi

⁹ LG, n. 53.

¹⁰ LG, isto.

¹¹ LG, n. 55.

¹² LG, isto.

na Mariju, i bez rezerve ga smatra mariološkim. Po sebi to svjedočanstvo govori o borbi između dobra i zla, koje je nastalo čovjekovim grijehom. U toj su borbi suprotstavljena dva roda, Sotonin i ženin, u kojoj rod ženin pobjeđuje rod Sotonin. Koja je to žena što je svojim rodom suprotstavljena Sotoni s njegovim rodom? Nesumnjivo je rod koji je pobijedio Sotonu Krist, pa je stoga navedena žena njegova majka. Vjera je izabranog naroda sve više i više u ženinu rodu prepoznavala Mesiju. Karakteristično je da u prijevodu Sedamdesetorice umjesto »rod žene« stoji »sjeme žene«. Pa, iako bi gramatika zahtijevala da se u vezi s tim prevede: ono će ti satirati glavu, u prijevodu ne stoji »ono« nego »on«. Očito je po vjeri naroda Božjega u to vrijeme bilo jasno da je »rod« ženin sam Krist, a žena Kristova majka, Marija. — Nema sumnje da se bez naknadne Objave to proročanstvo ne bi moglo jasno i sasvim sigurno protumačiti marijanski, ali to ništa ne mijenja u njegovoj naravi, jer je njegova istina autentična i spoznaja sigurna.

U vezi s tim biblijskim svjedočanstvom stoji Izaijino svjedočanstvo: »Čujte, dome Davidov... Zato će vam Gospodin dati znak: Evo, djevoja će začeti i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel! Vrhnjem i medom on će se hraniti, dok ne nauči odbacivati zlo i birati dobro« (7, 13—15). Iako su tumačenja toga biblijskog podatka različita, ipak se ustalilo opće uvjerenje među egzegatima da je to proročanstvo o Kristu. Teško je reći izlazi li to jasno iz samoga teksta ili iz novije Objave. U svakom slučaju, crkveno je učiteljstvo prvi put zajamčilo da je tekst uistinu mesijanski. To je očito iz novozavjetne objave (Mt 1, 22—23), jer je Sabor bez ikakve rezerve prislanja uz Izaijin tekst. Čini se da je tek progresivna i sve jasnija objava učinila jasnim mesijansko značenje Izaijina svjedočanstva. Sedamdesetorica su riječ »almah«, koja može značiti i »mlada žena«, preveli »parthenos« (djevica). Tako je taj izraz shvatio i Matej, navodeći Izaiju. Prema tome, čudesni je znak, koji je Bog dao ljudima, Mesijina majka-djevica koja djevičanski, bez sudjelovanja muža, rađa Mesiju. Njime Bog jamči da će dom Izraelov preživjeti aktualnu opasnost i biti spašen, zahvaljujući Djevičinu Sinu.

Uz jedno i drugo starozavjetno svjedočanstvo o Kristu i Mariji, njegovoj majci, Sabor prislanja i svjedočanstvo proroka Miheja, Izaijina suvremenika. Očito tim želi reći da su ta tri svjedočanstva međusobno povezana i da im jasnoća dolazi od novozavjetne objave koju donosi Matej. Dok Izaija izravnije i izričitije ističe posebnost i nedostižnu veličinu Mesijine majke, Mihej joj ta svojstva ističe posredno preko veličine njezina Sina, o kojem kaže da »je njegov iskon od davnina, od vječnih vremena... On će na pašu izvoditi svoje stado silom Jahvinom, veličanstvom imena Boga svojega... on će rasprostrijeti svoju vlast sve do krajeva zemlje. On je mir!« (5, 1—5). Mesijinu majku Mihej naziva »ona koja ima roditi«. Ali, koliko god taj njezin naziv bio po sebi skroman, izvanredan i velik, Sin čini izvanrednom i velikom i Majku. Nije bez značenja što ni Mihej ni Izaija uz dijete ne spominju oca nego samo majku, iako su, po židovskom običaju, djeca očeva i po njima se i nazivaju. I jedan i drugi prorok izostavljaju oca samo zato što ga i nema. Tako i jedan i drugi upućuju na djevičansko rođenje Mesije.

Jednako je značajno što sva svjedočanstva Starog zavjeta o Mesiji istodobno s njim spominju i njegovu majku. Tako i Stari zavjet svjedoči združenost Mesije i njegove majke u mesijskom djelu. Ta je združenost u Novom zavjetu još prepoznatljivija i određenija kao sudioništvo u ostvarenom spasenju ljudi.

Sabor, očito oslonjen na Stari zavjet, iako za to ne donosi pismene referencije, naziva Mariju »kći Sionska« i ubraja je među poniznike i siromahe Gospodnje.¹³ Tim jasno poistovjećuje Mariju s izabranim narodom Božjim koji se na više mjesta Staroga zavjeta naziva »kći Sionska« (Mih 1, 13; 4, 10. 13; Zah 2, 14; 9, 9; Tuž 1, 6; 2, 1. 4. 10. 13. 18; 4, 22; Sef 3, 4...). Taj narod, koji je počeo s Abrahamom i nastavio kroz skromni i vjerni Ostatak svoj povijesni hod i duhovni rast, došao je Abrahamovom vjerom i vjernošću do vrhunca kvaliteta u Mariji. »S njom se, uzvišenom Sionskom kćeri, konačno poslije dugog čekanja da se ispuni obećanje, navršavaju vremena toga čekanja te s njom nastupa novi poredak, kad je Sin Božji uzeo od nje ljudsku narav da otajstvima svoga tijela oslobodi čovjeka od grijeha.«¹⁴

Predodređenost Marije da bude Majka Spasitelja i s njim sudionik u spasenju ljudi uključuje Marijinu posvemašnju bezgrešnost. To je potvrdio i anđeo kad ju je nazvao »keharitoméne«, što Vulgata prevodi »puna milosti« (Lk 1, 28). S obzirom na sam izraz taj prijevod ne bi bio sasvim adekvatan, ali s obzirom da se on nalazi povezan s »Gospodin je s tobom« (isto), ipak je sadržajno baš o tomu riječ. Inače izvorni izraz označava više Mariju »objektom Božje naklonosti«. Sabor ostaje pri *Vulgati*, ali ujedno ostavlja rezervu u pogledu točnosti toga prijevoda. U svakom slučaju, Lukin izraz potvrđuje Marijinu svetost i slobodu »od svake ljage grijeha«.¹⁵ Koliko god i bezgrešnost i punina milosti bili osobna Marijina svojstva, ona imaju općedruštveno značenje i dana su Mariji kao Bogorodici radi njezine uloge u spasenju ljudi. Tako ju je Bog »obdario darovima dostojnim tolike uloge«.¹⁶

Bog je od svoje strane učinio Mariju prikladnom i sposobnom za njezinu ulogu, a ona je na to pristala riječima: »Evo sluškinje Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj!« Marija je pristajući na Božju riječ postala Isusovom majkom, prihvatila »svim srcem i neopterećena grijehom spasiteljsku volju, potpuno se posvetila osobi i djelu svoga Sina, služeći pod njim i s njim po milosti svemogućega Boga otajstvu otkupljenja«.¹⁷ Prema Navještenju, Marijina se svjesna i osobna uloga svodi na pristanak da bude Božja majka, na prihvaćanje plana spasenja i služenje »otajstvu otkupljenja«. Marijina uloga nije bila samo biti Majka Božja nego i prihvaćanjem poslanja staviti se u službu pothvatu spasenja. Da je to sve sadržano u Marijinu odgovoru anđelu, izlazi iz njegovih riječi Mariji: »Evo, ti ćeš začeti i roditi Sina, kome ćeš nadjenuti ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Gospodin

¹³ LG, isto.

¹⁴ LG, isto.

¹⁵ LG, n. 56.

¹⁶ LG, isto.

¹⁷ LG, isto.

Bog dat će mu prijestolje Davida, oca njegova. On će vladati domom Jakovljevim dovijeka. I kraljevanju njegovu neće biti kraja» (Lk 1, 31—33). Svojim odgovorom Marija to sve prihvaća i čini da se to ostvari. »Marija nije bila potpuno pasivno oruđe u Božjoj ruci, nego... je slobodnom vjerom i poslušnošću sudjelovala u ljudskom spasenju« i »postala uzrok spasenja i sebi i svemu ljudskom rodu«¹⁸ zajedno sa svojim Sinom. Vjera i poslušnost čine Mariju majkom koja rađa Spasitelja. Ona je tim uzrok spasenja, jer je omogućila Spasiteljevu opstojanost i djelovanje. Rađajući Sina Božjega kao čovjeka, omogućila mu je dodir s ljudima i zajedništvo s njima. Jer, Sin Božji postajući po Mariji čovjekom stupa u zajednicu ljudskog roda i u situaciju grijeha sa svim posljedicama za ljudski rod. Zato je Marija rađanjem Sina Božjega rodila ga kao Spasitelja.

Marijino sudjelovanje s Isusom u spasenju traje tijekom cijelog Isusova života,, a očituje se počev od Isusova djevičanskog začeca do njegove smrti, ponajprije u Marijinu pohodu Elizabeti i zaigranosti njezina sina, Ivana Krstitelja, u njezinoj utrobi (usp. 1, 41—45), u pohodu pastira i maga kad im je Marija pokazala svoga Sina, u prikazanju Isusa Gospodinu u hramu (Lk 2, 22—33), u traženju i nalaženju Isusa, završena u kući svoga Oca (2, 41—52).

U čemu je Marijino sudjelovanje u Ivanovu posvećenju? Ivan je posvećen nazočnošću Isusa i Marije. Povezanost u nazočnosti povezanost je u Ivanovu posvećenju. Pastirima i magima Marija je pokazala Spasitelja (Lk 2, 11) i Kralja (Mt 2, 2). To je objavljivanje spasiteljsko djelo; a u hramu je Marija predala Isusa u službu Jahvi. Ona se time suglašava s Božjim planom spasenja i u njem sudjeluje predanjem sebe i Sina. Povezanost sa Sinom i sudjelovanje s njim u spasenju ide do sumučeništva sa Sinom, kako je prerekao Šimun prigodom Marijina predanja Isusa Gospodinu na službu.

I zgoda s dvanaestogodišnjim Isusom, kad su ga roditelji tražili i našli u Hramu, očituje Marijinu predanost otajstvu spasenja. Istina, Marija nije razumjela Sinovu riječ kojom je opravdao svoj boravak u hramu, ali je ipak tu riječ »čuvala u svom srcu« (Lk 2, 57), što će reći s vjerom je prihvatila i njoj se predala. Posebno apostol Ivan ističe Marijino suradništvo s Isusom u spasenju ljudi. On cijelo otkupiteljsko djelo okviruje prikazom Marijine uloge. Marija stoji na početku i na kraju otkupiteljskog pothvata. Prikaz je u Kani Galilejskoj predstavlja majčinski zauzetu oko spasa ljudi. Očituje njezinu nepokolebivu vjeru i pouzdanje u svoga Sina, Spasitelja, te mu upućuje vruću molitvu.

Ivan je pružio dragocjenu potporu mariolozima i Saboru svojim izvještajima o Mariji, iako njegov opis Marije još i danas ostavlja mnoga pitanja neriješenima. Prije svega: odakle »nesporazum« između Marije i Isusa i s njegove strane hladan, ako ne uopćen naziv »ženo«, umjesto »majko«? S druge strane, kako razumjeti Marijinu hrabrost i sigurnost da će Sin ipak učiniti što od njega traži, iako njegov odgovor: »Moj čas još nije došao« (Iv 2, 4) zvuči kao odbijanje? Premda u toj stvari nije

¹⁸ LG, isto.

prekinuo raspravu egzegeta, Sabor je ipak tvrdnjom da je Marija »svojim zagovorom uvela prvo znamenje u djelovanje Isusa Mesije«¹⁹ izrazio shvaćanje da je ona djelovala kao Isusova suradnica, jer navodeći Isusa na čudo, potakla je apostole na vjeru i spasenje.

Prizor Marije u Kani ne može se odvojiti od prizora u hramu. I jedan i drugi pokazuje da Marija, unatoč svojoj spoznaji da je Isus Sin Božji i Spasitelj i unatoč svome potpunom predanju njemu i njegovu djelu, nije odmah poznavala sve pojedinosti vremena i način ostvarenja plana spasenja. Oni su joj tek s vremenom otkrivani i ona ih je samo progresivnom vjerom upoznavala. Ona »je napredovala na putu vjere i vjerno podržavala svoje sjedinjenje sa Sinom sve do križa«.²⁰ Zato njezina molba da otkloni nepriliku zbog nedostatka vina na svadbi stoji na razini običnoga i vremenitoga. Zbog toga dolazi Isusova opora riječ: »Zeno, što hoćeš od mene? Moj čas još nije došao« (Iv 2, 4). Ali Marija već vjeruje da je Isus Spasitelj, premda joj sve pojedinosti nisu poznate, te s potpunom vjerom i pouzdanjem u njegovu riječ potiče nazočne da učine sve što im on zapovijedi. Ona već vjeruje da će ih Isus u svoje vrijeme i na svoj način spasiti, ako oni od svoje strane učine za to potreban uvjet. Tako je Marija svojim nagovorom iz vjere »uvela prvo znamenje u djelovanje Isusa Mesije«.²¹ I tu kao i uvijek Marija i Isus združeno ostvaruju spasenje. Marija svojom molbom Isusu i nagovorom ljudima nadilazi vremenitu i prolaznu zemaljsku potrebu. To je očit iz riječi: »Učinite što vam zapovijedi!« (Iv 2, 5), jer te riječi podsjećaju na riječi kojima je izabrani Božji narod prihvatio Božji savez kao uvjet novih blagoslova i mesijskih dobara (usp. Izl 19, 8; 24, 3. 7; Pon zak 5, 27). Očito je da su Marijine riječi usmjerene u toj perspektivi prema Novom savezu i dobrima spasenja koja iz njega izvire.

Sabor shvaća Ivana evanđelista da je Marija »svoje sjedinjenje sa Sinom podržavala sve do križa«.²² »Prema Božjem nadahnuću, stajala je pod križem (usp. Iv 19, 25), živo je trpjela sa svojim Jedinorođencem i materinskim se srcem pridružila njegovoj žrtvi, s ljubavlju pristajući na žrtvovanje Žrtve koju je rodila«.²³ Marijin život i život njezina Sina došli su do vrhunca predanja i spasenja na Kalvariji. Što je trajalo cijeloga života došlo je do vrhunskog izražaja Marijinim sudjelovanjem u Isusovoj muci i smrti na križu. Isus koji je svijet otkupio svojom poslušnošću i ljubavlju prema Ocu imao je u Mariji, svojoj Majci, u tome ne samo suglasnost nego i potporu u njezinoj vjeri, ljubavi, supatnji i supredanju. Plod je Mariina sudjelovanja u otkupljenju duhovno materinstvo koje se proteže na sve vjernike, Isusove učenike (usp. Iv 19, 26—27).

Kako je Krist otkupio ljude ne samo svojom mukom i smrti nego i uskrsnućem i slanjem Duha Svetoga, tako se i Marijina uloga u spasenju očituje i na Pedeseticu kad se Marija, kao Majka Otkupitelja i

¹⁹ LG, n. 19.

²⁰ LG, isto.

²¹ LG, isto.

²² LG, isto.

²³ LG, isto.

Spasitelja, zalaže svojom molitvom za dar — Duha Svetoga Crkvi. Ona ga zaziva i na taj ga način posreduje. To je novost koju donosi Sabor i koja obogaćuje mariologiju. Time otvara mariologiji perspektivu i zadužuje ju da to bolje prouči i rasvijetli. Marijina molitva za dar Duha Svetoga ima ekelziološku perspektivu (Dj 1, 14). Značajno je da ona moli kao Majka Spasiteljeva. Na Pedeseticu se dogodilo slično kao i prilikom navještenja. Tada je Duh Sveti skrovito sišao na Mariju da »izgradi Kristovo fizičko tijelo«, a na Pedeseticu se »očituje... na vrlo vidljiv način da izgradi njegovo otajstveno tijelo«. ²⁴ Najprije, Marija i Isus mole da Duh sveti bude Duh vjernika (usp. Iv 17, 26), a po tom ga daju Crkvi. Isus ga daje izravno (Iv 20, 22), a Marija ga daje u Isusu, jer dajući svijetu Sina koga je Duh Sveti pomazao, daje s njim i Duha. Tako se Isus i Marija dovršavaju. I tu izbija na vidjelo Marijino posredništvo. Što god radi Marija radi združena s Kristom, pa tako i u molitvi i u daru Duha svetoga ljudima.

Konac Marijina spasiteljskog sudjelovanja s Kristom završava se Uznesenjem na nebo. Obično se kaže da je Pio XII. tu Marijinu dogmu proglasio samo na osnovu Predaje, prije svega istočne Crkve, koju jamči Andrija Kretski i Ivan Damaščanski. Međutim, ta Predaja mora imati svoj temelj u Sv. pismu. Ne mora to biti u njemu izričito spomenuto i jasno izraženo. I upravo niz biblijskih tekstova koji svjedoče Marijinu združnost i sudionitvo s Kristom u spasavanju ljudi povlači za sobom Marijinu suobličnost s njim, pobjednikom grijeha i smrti. I Sabor spravom ističe da je Marija, »ispunivši tok zemaljskog života, dušom i tijelom bila uznesena u nebesku slavu«, i to zato »da bude suobličena svome Sinu, Gospodaru gospodara (Otkr 19, 16) i pobjedniku grijeha i smrti«. ²⁵ Prema Post 3, 15, Kristova će pobjeda nad Sotonom svršiti potpunom pobjedom. To znači da i Marija koja je s njim sudjelovala u toj borbi sudjeluje i u pobjedi.

Zaključak

Izlažući nauk o Crkvi Sabor nije mogao da ne govori i o Mariji, jer je ona prva povjerovala u Mesiju. Prijašnja mariologija nije baš bila najprikladnija za suvremen i plodan nauk o Mariji u otajstvu Krista i Crkve, a ni za ekumenizam. Zato je Sabor odlučio insistirati više na Sv. pismu nego na novovjekoj teologiji, pobožnosti i izjavama crkvenog Učiteljstva. Promatrajući Mariju u perspektivi Crkve nije htio o njoj sve kazati nego samo odrediti njezin položaj i ulogu u Crkvi.

Otajstvo Krista i njegove Majke središnje je otajstvo cijelog Sv. pisma, kako se ono »u svjetlu daljnje i potpune Objave« čita i shvaća u Crkvi. Od početka do kraja povijesti spasenja uz Krista stoji i njegova Majka koja, s njim najuže združena, s njim sudjeluje u spasenju. Inicijativa počinje od Oca koji izabire i predodređuje Mariju za Majku Sinu Božjemu, Spasitelju svijeta (usp. Gal 4, 4—5). Njih su dvoje, po svjedočan-

²⁴ R. Laurentin, *Court Traité de Théologie mariale*, Lethielleux, Paris 1959, 120.

²⁵ LG, n. 59.

stvu Pisma, nerazdvojni jedno od drugoga i u postojanju i u djelovanju. Samo je bogomajčinstvo otkupiteljsko, jer je Marija rodila Sina Božjega, Otkupitelja.

Pisma jasno svjedoče da je sav Marijin život bio povezan sa životom njezina Sina i da je sve njezino djelovanje na zemlji bilo združeno s njegovim otkupiteljskim djelom. I Sin i Majka išli su zajednički zajedničkom vrhuncu — križu. Marijin život i djelovanje ne karakterizira samo vremenski slijed nego i nutarnji rast, sazrijevanje i dovršenje u vjeri i predanju. Marija je rasla i sazrijevala te je tako pridonijela barem integralno Kristovoj spasonosnoj žrtvi.

LA SAINTE VIERGE DANS LE MYSTERE DU CHRIST (LG 8)

Résumé

Du commencement à la fin de l'histoire du salut, auprès du Christ est sa Mère aussi. Elle collabore avec son Fils au salut du monde. C'est pour cela que le Concile lui consacre le VIIIe chapitre de la constitution *Lumen Gentium*. L'auteur parle de ce chapitre, en expose des idées principales et donne la synthèse du rôle de la Sainte Vierge dans le mystère du Christ d'après la Scripture et les formulations conciliaires dans *Lumen Gentium VIII*.